

AS Augstsprieguma tīkls
valdes priekšsēdētājs VARIS BOKS

Latvijas izaicinājumi Eiropas elektroenerģijas tirgus attīstībā

Latvijas elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora AS Augstsprieguma tīkls (AST) galvenie izaicinājumi 2019. gadā ir attīstības projektu realizācija, pārvades aktīvu pārņemšana savā īpašumā, ieguldījumi pārvades sistēmas drošumā, kā arī efektīva elektroenerģijas tirgus veicināšana, integrējoties vienotā Eiropas tirgū.

INFRASTRUKTŪRAS PROJEKTI – ELEKTROAPGĀDES DROŠUMS

Šogad AST attīstībā ieguldīs 95 miljonus eiro, no kuriem 40 miljoni ir CEF Eiropas Savienības līdzfinansējums. Lielākās investīcijas paredzētas projekta *Igaunijas–Latvijas 3. starpsavienojums* realizācijai – elektropārvades līnijas un tai nepieciešamās infrastruktūras būvniecībai šogad plānots izlietot 38 miljonus eiro. Jaunie tīkli uzlabos valsts energoapgādes drošumu, ļaus Latvijai kļūt par nozīmīgu tranzīvalsti starp Skandināviju un Centrāleiropu, kas būs īpaši svarīgi pēc 2025. gada, kad tiek plānots uzsākt sinhronu darbu ar kontinentālās Eiropas elektrotīklu.

Tāpat paredzēts pabeigt vienu no lielākajiem pēdējās desmitgades investīciju projektiem – elektropārvades līnijas *Kurzemes loks* trešo posmu 214 kilometru garumā. Līnijas būvniecībā un apakšstaciju pārbūvē šogad tiks ieguldīti pēdējie 24 miljoni no kopumā atvēlētajiem 128 miljoniem eiro. Pašlaik ir izbūvētas un pagaidu ekspluatācijā ieslēgtas līnijas Ventspils–Dundaga, Dundaga–Valdemārpils, Valdemārpils–Talsi, Kandava–Tume, Tume–Tukums un Sloka–Dzintari. Atlikuši vēl posmi: Talsi–Kandava, Tukums–Ķemeris, Ķemeris–Sloka, Dzintari–Priedaine un Priedaine–Imanta. Pacelti apmēram 80% balstu un izvilkti vadi aptuveni 65% apjomā.

Kurzemes loks garantē gan nepieciešamo tīkla caurlaides spēju, gan visa reģiona elektroapgādes drošību: līdz šim lielu vētru laikā, piemēram, 2005. gada janvārī, reģiona elektroapgāde bija apgrūtināta, bet pēc šī projekta pabeigšanas problēma būs novērsta.

Atbilstoši SPRK lēmumam *Kurzemes loka* ietekme uz pārvades tarifiem nedrīkst pārsniegt 12%. Lai mazinātu šo pieaugumu, finansēšanai esam iecerējuši papildus novirzīt pārslozdes maksas ieņēmumus 7 miljonu eiro apmērā.

Tāpat tiks pabeigta projektēšana un sākta būvniecība elektropārvades līnijai *Igaunijas–Latvijas 3. starpsavienojums* – no kopumā projektam paredzētajiem 84 miljoniem eiro šogad plānots ieguldīt 38 miljonus. Šis ir būtisks nākotnes infrastruktūras projekts visam Baltijas reģionam. Latvijas–Igaunijas šķērsriezumā caurlaides spēja pieaugs par 500–600 MW abos virzienos.

Projektā *Rīgas TEC-2 – Rīgas HES* turpinās būvprojektēšana, un kopumā tajā šogad plānots izmantot 7 no kopējiem 20 miljoniem eiro.

ESOŠĀ TĪKLA UZTURĒŠANA

Lai modernizētu jau esošo Latvijas elektroenerģijas pārvades tīklu un apakšstacijas, šogad tam paredzēts izmantot 24 miljonus eiro: 12 miljonus apakšstaciju un sadales punktu pārbūvei (pavisam 11 projekti), 6 miljonus – elektropārvades līniju atjaunošanai, 6 miljonus eiro – 11 transformatoru un viena autotransformatora nomaiņai.

Divi miljoni tiks novirzīti uz citām aktivitātēm, no kurām galvenā šogad ir rezerves dispečeru centra izbūve. Tāpat 2019. gadā iecerēts pabeigt divu jaunu apakšstaciju būvniecību – *Skrunda* un *Ķemeru parks*, rekonstruēt apakšstaciju *Jāņciems*, pārbūvēt *Daugavpils* 110 kV un *Krustpils* 330 kV sadales.

CEĻĀ UZ SINHRONIZĀCIJU AR KONTINENTĀLO EIROPU

Trīs Baltijas valstu elektroenerģijas pārvades sistēmas operatori – Igaunijas AS *Elering*, Latvijas AST un Lietuvas *Litgrid* AB 19. martā Briselē parakstīja granta līgumu ar Eiropas Inovācijas un tīklu izpildaģentūru par 75% līdzfinansējuma (323 milj. eiro) piešķiršanu Baltijas sinhronizācijas projekta pirmajai fāzei. Kopējās izmaksas Latvijā – 77 milj. eiro, no kuriem 57,75 milj. eiro ir līdzfinansējums.

Latvijā projekta pirmā fāze ietver divu esošo Latvijas–Igaunijas starpsavienojumu Valmiera–Tartu un Valmiera–Tsigulina pārbūvi, plānotās kopējās izmaksas ir 45 milj. eiro, līniju pārbūve ir paredzēta līdz 2024. gadam, iecerēta viena sinhronā kompensatora uzstādīšana Latvijas elektropārvades tīklā inerces nodrošināšanai sinhronizācijas režīmā, tā izmaksas tiek plānotas 25 milj. eiro apmērā, un par piemērotāko tā uzstādīšanai šobrīd tiek plānota apakšstacija *Brocēni*.

Projekta ietvaros paredzēts nodrošināt arī izmaksas, kas saistītas ar elektroenerģijas sistēmas vadības un kontroles sistēmas uzstādīšanu gan elektropārvades sistēmā, gan Latvijas elektrostacijās pēc modeļu pārbaudes pasākumiem 2019. gadā.

Kā galvenos ieguvumus desinhronizācijai var minēt: drošāku sadarbību ar Eiropas energosistēmām atbilstoši vienotiem darbības principiem (Network Code) un tādu pakalpojumu klāsta plašināšanu, kuri tiek nodrošināti Eiropas sistēmās – frekvences regulēšana, rezervju tirdzniecība, patēriņa slodzes regulēšana utt.

Pērnā gada septembrī augsta līmeņa darba grupa no Baltijas Enerģētikas tirgus un Infrastruktūras plāna (BEMIP) dalībvalstīm panākusi galīgo vienošanos par veidu, kā Baltijas valstu elektroenerģijas pārvades tīkli tiks sinhronizēti ar kontinentālo Eiropu. Tam tiks izmantots esošais Lietuvas un Polijas maīnstrāvas starpsavienojums *LitPol Link* un papildu kabelis jūrā starp Lietuvu un Poliju, kā arī sinhronie kompensatori visās Baltijas valstīs. Šāds lēmums pieņemts, balstoties uz 2018. gadā Polijas Gdaņskas enerģētikas institūta veikto pētījumu.

EFEKTĪVA ELEKTROENERĢIJAS TIRGUS ATTĪSTĪBA

AST kā elektroenerģijas pārvades sistēmas operators saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanu ir atbildīgs par elektroenerģijas tirgus ieviešanu un attīstību Latvijā. Viens no galvenajiem AST uzdevumiem ir nodrošināt vienādus nosacījumus visiem tā dalībniekiem, lai tirgus funkcionētu maksimāli efektīvi. Šogad turpināsies darbs pie astoņu tīkla kodeksa prasību ieviešanas, kuru mērķis ir veicināt vienlīdzīgu konkurenci ne tikai Latvijas un Baltijas, bet arī Eiropas mērogā, lai integrētu Baltiju Eiropas kopējā elektroenerģijas balansēšanas tirgū.

Jāuzsver, ka jau patlaban alternatīvie piedāvājumi liek mobilizēties arī vēsturiski lielākajiem energoresursu tirgotājiem, kā rezultātā galvenais ieguvējs ir patērētājs, kam ir iespēja izvēlēties sev ekonomiski izdevīgāko risinājumu. Paredzams, ka līdz ar konkuren-

ces saasināšanos energoresursu tirdzniecība 2019. gadā tiks vēl pārdaļīta par labu jaunajiem tirgus spēlētājiem, kas ar patērētājiem pievilcīgām aktivitātēm centīsies piesaistīt jaunus klientus. Tiesa, mazumtirdzniecības uzņēmumi var piedzīvot straujas ieņēmumu svārstības pa gadiem, jo tie ir tieši atkarīgi no piesaistīto un zaudēto lielo patērētāju skaita, kuri mēdz mainīt mazumtirgotāju, lai iegūtu izdevīgākus elektrības pirkšanas nosacījumus. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai visiem tirgus dalībniekiem tiktu nodrošināti vienādi spēles noteikumi, un jebkādas reformas ražotāju atbalsta jomā ir jāorientē uz labi funkcionējošu tirgus modeli, kur visi ražotāji bez izņēmuma darbotos konkurences apstākļos un gūtu ieņēmumus.

PĀRVADES INFRASTRUKTŪRAS PĀRŅEMŠANA AST ĪPAŠUMĀ

Kā vienu no izaicinājumiem AST šogad ir izvirzījis arī pārvades infrastruktūras pārņemšanu savā īpašumā – patlaban AST ir vienīgais operators Eiropā, kas veic visas pārvades operatora funkcijas, bet infrastruktūras pamatlīdzekļi tiek nomāti no koncerna *Latvenergo*. To kā apgrūtinājumu atsevišķu investīciju projektu īstenošanai ir norādījusi arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas padome, 2018. gadā izvērtējot AST atbilstību sertificēšanas prasībām. AST ir iniciējusi diskusiju ar pārvades aktīvu īpašnieku par iespējām un nosacījumiem, ar kādiem infrastruktūra varētu nonākt AST īpašumā.

